

EEH JAARROND VOGELSPOTTEN

Vogels kijken in elk seizoen.

WELKE VOGELS SPOT JIJ?

- Vogelhotspots per seizoen
- Tips van de boswachter
- Vogelzoekkaarten

Foto: Martijn Nugteren

Natuurmonumenten

VOL VAN VOGELS

Ronald Messemaker,
boswachter en vogelaar

Aalscholver
Foto: Geurt Besselink

Als boswachter van moerasgebied De Wieden in Overijssel én fervent vogelliefhebber ben ik een geluksvogel. Ik werk in een fantastisch vogelparadijs, waar elke dag verrassende vogels te zien zijn. Van zeearend tot ijsvogel, van roerdomp tot watersnip, overal zie en hoor ik vogels. M'n verrekijker gaat daarom altijd mee, ik weet nooit wat ik nu weer tegenkom.

In Nederland heb ik inmiddels al 456 soorten gezien, maar dat wil niet zeggen dat ik speciaal van zeldzame soorten houd. Als kind spotte ik vooral talloze torenvalken en buizerds langs de snelweg, zittend op de achterbank van de auto. Roofvogels en uilen hadden mijn voorliefde. Van lieverlee kwam daar het 'kleine spul' bij, zangvogels en later alle vogels.

Een van mijn favoriete vogels is er een die je vrij makkelijk spot: de aalscholver. Als je hun balts ziet, waarbij het mannetje met zijn hals zwaait en ziet hoe zorgzaam ze zijn voor hun jongen, dan ga je vanzelf van ze houden. En zo heeft iedere vogel zijn eigen karakter. Ga buiten maar kijken. In dit boekje vind je alvast de nodige vogelweetjes en plekken waar je vogels kunt zien. Veel plezier in de natuur!

VOGELS KIJKEN IN DE WINTER

In de winter komen vanuit het koude noorden allerlei 'vreemde' vogels naar Nederland. De winters zijn hier minder koud en er is genoeg voedsel te vinden voor deze wintergasten.

Nederland is gastland voor miljoenen wintergasten die in het hoge noorden broeden. Vanuit Scandinavië en Rusland vliegen ze in de herfst naar ons land. Ganzen, bijvoorbeeld, komen in steeds grotere aantallen en blijven steeds langer. De dieren profiteren van de moderne landbouw, die veel eiwitrijk gras produceert.

Maar dat geldt niet voor alle vogels. Neem de kleine zwaan, prachtig maar kwetsbaar als soort. Wereldwijd leven er nog hooguit 15.000 kleine zwanen, waarvan ongeveer twee derde in Nederland overwintert. Onder meer in onze gebieden Rijskampen (Noord-Brabant), het Zwarte Meer (Overijssel) en Veluwemeerkust (Gelderland). Daar eten ze veel energierijke wortelknolletjes van waterplanten en oogstresten op akkers. Als dat op is, schrapen ze hun kostje bij elkaar in vochtig boerenland. Vanaf februari vliegen ze in etappes weer terug naar de broedgebieden op de Russische toendra's, waar ze in mei arriveren.

Soms wel, soms niet

Sommige soorten komen alleen hierheen als het voedsel in het noorden op is. Zoals de pestvogel, een opvallende verschijning uit Scandinavië en Siberië. Er gaan winters voorbij waarin nauwelijks pestvogels gespot worden. Maar dan ineens tref je zo'n winter met een ware invasie van pestvogels. Ze trekken in groepjes rond op zoek naar bessen. Schuw zijn ze niet. Je kunt ze dus ook zomaar in tuinen of parken zien. Vooral als daar Gelderse roos staat, want die bessen zijn favoriet. Ook bessen van andere struiken worden gegeten, meidoorn en lijsterbes bijvoorbeeld. Speur in een pestvogeljaar dus naar Gelderse roos! Of nog beter: plant er zelf één in je tuin.

Vogelobservatorium Tij
Foto: Jan van Roon

Hotspots wintergasten

Wil je onze wintergasten eens van dichtbij zien? Volg dan een van de vogelroutes en maak onderweg een tussenstop bij een vogelkijkhut of uitkijktoren.

6,5 km Wintertalingroute op Tiengemeten, Zuid-Holland

In het midden van het natuureiland ligt een moeras. In de wintermaanden is het één drassige vlakte met vooral bergeenden, slobbeenden, wintertalingen en veel ganzen. De rust, ruimte en het water trekken tienduizenden vogels aan. Er zijn altijd wel slikken en ondiep water te vinden waar ze hun kostje bij elkaar kunnen scharrelen.

www.nm.nl/wintertalingroute

Wintertaling
Foto: Wiel Arets

Scheelhoek aan het Haringvliet, Zuid-Holland

Hier zie je de vogels vlak voor je neus en het ontwerp van het Vogelobservatorium Tij is ronduit opvallend. Deze vogelkijkhut is een echte aanrader. Naar het vogelobservatorium:

www.nm.nl/vogelobservatorium

Scheelhoek
Foto: Jan Willem Houweling

Nonnetje
Foto: Pieter Verburg

5,6
km

Laarzenpad Vreugderijkerwaard, Overijssel

In de winter zie je duizenden kolganzen en brandganzen langs de rivier. In het voor- en najaar verblijven er kieviten, kemphanen, grutto's en andere steltlopers. Bijzondere vogels die hier broeden zijn de visdief, kluut en zwarte stern. Met een beetje geluk zie je hier de majestueuze zeearend. Vanuit de vogelkijkhut kun je de vogels in de Vreugderijkerwaard goed zien.

www.nm.nl/vreugderijkerwaard/laarzenpad

Zeearend
Foto: Klaas van der Wal

VOGELZOEKKAART

Rotgans

De rotgans heeft zijn naam te danken aan het geluid dat hij maakt: rrrrot, rrrrot, rrrrot. Ze leggen zo'n 4.000 kilometer af om van Siberië naar de Waddenzee te vliegen.

Drieteenstrandloper

In augustus komen de eerste al aan, maar de meeste drieteenstrandlopers strijken in de loop van het najaar neer op onze stranden. Ze dribbelen in groepjes met de golven heen en weer op zoek naar wormpjes.

Pijlstaart

Met honderden komen ze naar de delta in Zuid-Holland om te overwinteren, bijvoorbeeld op Tiengemeten en in Voornes Duin. Broeden doen ze vooral in het noordelijke deel van het Noordelijk halfrond.

Smient

In grote groepen zitten ze op plassen en meren. Zo'n veertig procent van de populatie in Noordwest-Europa overwintert bij ons; dat komt neer op zo'n 800.000 smienten.

Blauwe kiekendief

In de winter komen de blauwe kiekendieven uit Scandinavië naar Nederland om te overwinteren. Ze jagen in open landschap op kleine zoogdieren. Tegen de avond verzamelen ze zich op vaste plekken om te slapen.

VOGELZOEKKAART

Grote zaagbek

Dankzij die gekartelde randen van z'n bek, die lijken op zagen, kan hij een glibberige vis goed vasthouden.

Wintertaling

Duizenden wintertalingen brengen de winterperiode door op Tiengemeten. Je kunt ze spotten op plassen en de droogvallende slikken op het eiland.

Roodborst

In de winter trekt een deel van 'onze' roodborsten weg en komen er roodborsten uit Scandinavië naar Nederland.

Kleine zwaan

Al snaterend en babbelend vliegen ze met zijn honderden in V-formatie. Door zo te vliegen besparen ze energie.

Zeearend

Imposante roofvogel, ook wel vliegende deur genoemd. De Nederlandse populatie zit in de lift; in enkele decennia keerde de soort terug van nul naar bijna dertig broedparen in ons land.

Nonnetje

Het mannetje is een opvallende verschijning. Met zijn sneeuw witte en gitzwarte veren is hij gemakkelijk te herkennen tussen de andere eenden.

LENTEVOGELS SPOTTEN

Tluu- tluu-tluu! Gruttooo, gruttooo! Gelukkig, ieder voorjaar komen ze weer. Onze weidevogels zoals de wulp, grutto, tureluur en kievit. Een heerlijk getetter, een feest om mee te maken. Maar elk jaar wordt het feestje kleiner. Onze weidevogels hebben het moeilijk door gebrek aan geschikte leefgebieden. Veel weidegebieden zijn veranderd in monotone grasvlaktes zonder kruiden en bloemen. De bodems zijn er droog en hard. Weidevogelsnavels dringen er maar moeizaam binnen en veel bodemdiertjes, het voedsel van volwassen weidevogels, zijn er niet. Ook insecten, de dagelijkse kost van de kuikens, zijn er maar mondjesmaat. Gevolg is dat er steeds minder weidevogels in ons land broeden en er steeds minder kuikens gezond opgroeien.

Gelukkig bieden de weidevogelgebieden van Natuurmonumenten nog wel plekken waar weidevogels kunnen rusten, eten en broeden. In het voorjaar zijn er voldoende natte plekken waar ze na hun trektocht kunnen bijtanken. Ze eten en slapen dan in groepjes, handig voor het ontmoeten van een partner. Ook zijn er voldoende plekken om te nestelen en vochtige weides met bodemdiertjes voor de ouders. En insecten voor het nageslacht. In zulke gebieden werken we samen met boeren en houden we rekening met de weidevogels. Er wordt later gemaaid, de waterstand blijft hoog en er is gegarandeerd rust. Zo'n landschap met water, bloemen en vogels ziet er een stuk aantrekkelijker uit. Wandel of fiets erdoorheen en geniet van dit oer-Hollandse landschap, dat weidevogels van over de hele wereld trekt. Een landschap dat we beschermen en waar nodig versterken.

WEIDEVOGELGEBIEDEN

GEBIEDEN & ROUTES

Maak kennis met onze belangrijkste weidevogelgebieden, voorzien van vogelkijkhutten of kijkschermen. Hier kun je vogels in alle rust bekijken zonder ze te storen. Let op: in het broedseizoen - 15 maart tot 15 juli - zijn sommige delen gesloten.

Grutto
Foto: Dick te Pas

Greidhoeke, Friesland

Dankzij het zeer vruchtbare grasland met een rijk bodemleven is dit een topgebied voor weidevogels. Hier zie je in de lente volop weidevogels, zeker in de deelgebieden Skrok, Skrins en de Lionerpolder. In Skrins staat een vogelkijkhut bij een waterplas. Hier spot je grutto's, kieviten en tureluurs en ook groenpootruiters, witgatjes, oeverlopers en kemphanen.

www.nm.nl/greidhoeke

Tureluur
Foto: Teun Veldman

Eemland, Utrecht

Oud-Hollands boerenland dat zijn openheid heeft behouden. Al eeuwenlang geliefd bij weidevogels. Dankzij de zachte, vochtige weidegrond waar ze makkelijk bij de bodemdierpjes kunnen, drogere broedplekken en voldoende insecten voor de kuikens.

www.nm.nl/eemland

Watersnip
Foto: Harry Nagel

De Wieden, Overijssel

Groots moerasgebied met bloemrijke hooilandjes die in trek zijn bij weidevogels zoals de tureluur en grutto. Ook de watersnip, wulp en slobbeend kun je hier zien. Dankzij de grote variatie aan kleinschalige landschappen, vliegen de soorten je hier om de oren. Letterlijk.

www.nm.nl/wieden

VOGELROUTES IN HET VOORJAAR

Eemland
Foto: Martin van Lokven

8
km

Wandelroute
Eemland

Hier loop je over dijken van middeleeuwse oorsprong, met onderweg een groot aantal 'waaien', waterplassen die door dijkdoorbraken zijn ontstaan. Een perfect gebied voor het spotten van weide- en watervogels. Aan het Eemmeer ligt een vogelkijkhut. Bekijk hier de route:

www.nm.nl/eemland/wandelroute

5
km

Kiersche Wijdepad,
De Wieden

Gevarieerde vogelroute waar het wemelt van de soorten. Van blauwborst tot spotvogel, van roerdomp tot havik, als vogelaar kom je ogen tekort. Onderweg passeer je een kijkscherm met zicht op een waterplas. Bekijk hier de route:

www.nm.nl/kierschewijdepad

Beluister ook de podcast met boswachter Ronald Messemaker die op het Kiersche Wijdepad van alles vertelt over vogels in de lente.

[www.nm.nl/podcast/
kierschewijdepad](http://www.nm.nl/podcast/kierschewijdepad)

Blauwborst
Foto: Karin Jonker

VOGELZOEKKAART

Zwarte stern

Sierlijke vogel die vaak boven het water bidt om visjes, amfibieën of insecten te spotten. Broedt in ondiep moeras en maakt graag gebruik van speciale broedvlotjes die vrijwilligers voor hen neerleggen.

Gele kwikstaart

Alleen al het prachtkleed van deze boerenlandvogel maakt je vrolijk. En dan is er nog de kwikkende staart en de hartstochtelijke balts van de mannetjes, altijd leuk om te zien.

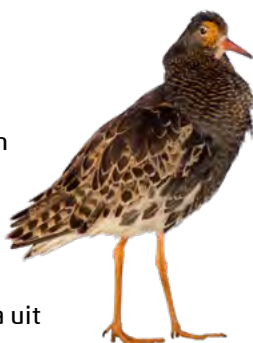

Kluut

Heeft een opgewipte snavel waarmee hij als een maaimachine door ondiep water maait, op zoek naar waterdiertjes. Broedt bij voorkeur op kale zandgrond, zoals op Marker Wadden en Vreugderijkerwaard.

Kemphaan

De fraai uitgedoste mannetjes houden in het vroege voorjaar schijngevechten om de gunst van de vrouwtjes. Als broedvogel bijna uit Nederland verdwenen.

Tureluur

Liefhebber van vochtige weilanden met slootjes, pollens en kruiden. De kuikens verlaten snel het nest om zelf hun kostje bij elkaar te scharrelen.

VOGELZOEKKAART

Slobbeend

Slobbert graag door ondiepe plassen en natte graslanden, waar hij met zijn brede, spatelvormige snavel plantachtig en dierlijk voedsel uit het water filtert. Broedt in de broedtijd in paartjes en kleine groepjes.

Graspieper

Is getooid met een vrij onopvallend verenkleed, maar heeft wel een fraaie zang die vaak in zangvlucht te horen is. Leeft in open gebieden waaronder graslanden, zolang er voldoende insecten zijn.

Kievit

Bekend vanwege het eerste ei dat in Friesland traditiegetrouw een zoektocht opleverde. Dat werd in 2015 verboden. Makkelijk herkenbaar aan zijn kuif en typerende roep.

Veldleeuwerik

Geroemd om de uitbundige zangvluchten van de mannetjes. In dansende glijvlucht laten zij hun zangkunsten horen aan de vrouwtjes en gelukkige wandelaars.

Watersnip

Arriveert vanaf maart in onze contreien, vooral in natte veenweides en veenmoerassen. Dankzij zijn schutkleur is hij moeilijk te spotten, maar wel te horen, zeker tijdens hun baltsvluchten.

VOGELZOEKKAART

Purperreiger

Overwintert in tegenstelling tot de blauwe reiger in Afrika. Keert in maart terug naar onze moerassen en broedt daar bij voorkeur in kolonies, zoals in het Naardermeer, de Nieuwkoopse Plassen en De Auken in De Wieden.

Scholekster

Zorgzame wad- en weidevogel die als een van de weinige zijn jongen voert. Heeft een eenvoudig nest, dat de ouders met verve verdedigen. Ook bekend als bonte piet.

Zomertaling

Het mannetje heeft net als de wintertaling een oogboog, maar dan als een prachtige halve witte maan. Een langeafstandstrekker die je kunt zien in vochtig boerenland en open moerassen.

Grutto

Icoon van de Nederlandse weilanden, zijn belangrijkste broedgebied. Graag geziene gast. Werd in 2016 uitgeroepen tot onze nationale vogel.

Wulp

Al vroeg in het voorjaar hoor je hun jodelende geluid. De toonhoogte schiet omhoog tijdens de baltsvlucht van de mannetjes. Opvallend: de vrouwtjes zijn groter en hebben een langere snavel.

ZOMERVOGELS ZIEN

Het bladerendek sluit, het bos komt in zomerse sferen. Het is de tijd van de zomervogels. Sommige vogels zijn het hele jaar in ons land. Andere broeden hier wel, maar overwinteren ergens anders. Veel zangvogels bijvoorbeeld, die in de zomer insecten eten en daarmee hun kroost voeden. Insectenrijke natuurgebieden zijn voor hen dus van levensbelang. Soms volstaat al een klein bosje, als er maar voldoende voedsel is en genoeg plek om te rusten en te schuilen en om een nest te bouwen. Daar hoor je bijvoorbeeld de tijftjaf zijn naam roepen, zie je mezen van tak naar tak huppen of een zwartkop op de uitkijk zitten. Het valt niet mee om al dat kleine spul te herkennen. Vaak zijn ze beweeglijk, zitten bladeren in de weg en zijn ze alweer gevlogen voordat je ze kijker hebt scherpgesteld. En nogal wat zangvogelsoorten lijken sterk op elkaar. Maar oefening baart kunst en de zang kan helpen om een soort thuis te brengen. Rommelhoekjes zijn ook geliefd, met name bij

akkervogels die het in opgeruimd Nederland steeds lastiger hebben. Een rustige plek met voldoende schuilmogelijkheden en voedsel in de buurt zijn voor patrijzen, kwartels en andere akkervogels cruciaal. Andere vogels hebben grote gebieden nodig om te broeden, zoals de kraanvogel. Hun nest bouwen ze het liefst in uitgestrekte moerasbossen en veengebieden, op een rustige plek, omgeven door water. Dat beschermt de nesten tegen roofdieren. Ook leven in natte gebieden veel insecten, het voedsel voor jonge kraanvogels. Natuurmonumenten zorgt voor zulke broedplekken. Soms verleggen we zelfs een route of sluiten we een weg tijdelijk af om het broedsucces te vergroten. En kraanvogelkuikens die veilig opgroeien, geven vogelaars weer plezier.

BELANGRIJKE BROEDGEBIEDEN

Fochteloërveen, Friesland en Drenthe

Kraamkamer voor de kraanvogel, die hier sinds 2001 weer broedt. Met een beetje geluk zie je ze vanuit uitkijktoren De Zeven aan de rand van dit uitgestrekte hoogveen gebied. En echte geluksvogels spotten hier een slangenarend of blauwe kiekendief.

www.nm.nl/fochteloerveen

Bergherbos, Gelderland

Broedgebied van echte bosvogels zoals de bosuil, zwarte specht, draaihals en wespendif. Ook de raaf kun je hier horen én zien, misschien wel vanaf uitkijktoren Hulzenberg. De akkerranden staan bekend om hun typische akkervogels zoals patrijs, kwartel, veldleeuwerik en geelgors.

www.nm.nl/bergherbos

Kampina, Noord-Brabant

Geweldig vogelgebied dankzij de grote variatie aan landschappen. Op de heide kun je de boomvalk zien, in het beekdal van de Beerze de ijsvogel, op de vennen de geoorde fuut en op voormalig boerenland de roodborsttapuit, boomleeuwerik en spotvogel. Op het Banisveld staat een uitkijktoren waar rondom veel vogelsoorten broeden.

www.nm.nl/kampina

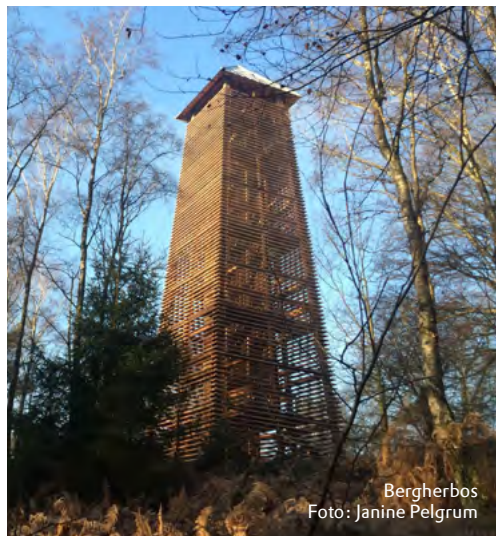
Zwarte specht
Foto: Wil Luijten

ZOMERSE VOGELROUTES

Wandelroute Bergherbos

Heuvelachtige route met bos, uitzichten over glooiende akkers en een uitkijktoren. Hier broeden veel zangvogels en roofvogels zoals de havik, boomvalk en wespendif. De fazant, patrijs en geelgors zie je aan de akkerranden.

www.nm.nl/bergherbos/wandelroute

Wandelroute Logtsevelen, Kampina

Route door het dal van de Beerze, met onderweg veel watervogels en moerasvogels, onder meer bij het opgeknapt Winkelsven. Op het Banisveld groeien talrijke wilde bloemen die op hun beurt insecten en vogels trekken.

www.nm.nl/logtsevelen

VOGELZOEKKAART

Nachtegaal

Zangvogel met bescheiden verenkleed die zich schuilhoudt in het struikgewas. Kruipt naar een zangpost om zijn uitbundige zangkunsten te laten horen, zowel overdag als 's nachts.

Tjiftjaf

Lijkt sterk op de fitis en is al even rusteloos, maar heeft zwarte pootjes en een onderscheidend geluid. Herhaalt doorlopend zijn eigen naam.

Wielewaal

Beroemde, maar zelden geziene zomergast. Ondanks hun knalgele verenpak leiden ze een verborgen bestaan. Hoog in de bomen zingen ze hun vloeiende melodieën.

Fitis

Kleine zangvogel. Houdt niet van stilzitten. Herkenbaar aan zijn tweelettergrepige geluid dat krachtig begint en zachtjes eindigt.

Zomertortel

Sierlijk duifje dat hier alleen in het late voorjaar en de zomer is. Te zien in bosjes en kleinschalig boerenland, al zijn ze schuw en steeds zeldzamer.

VOGELZOEKKAART

Patrijs

Schuwe vogel van het boerenland, met een voorkeur voor kruidenrijke akkers en ruigtes. Hier scharrelen de hoenders graag rond, op zoek naar zaden, bessen, slakken en insecten.

Draaihals

Buitenbeentje onder de spechten. Hij klimt niet op boomstammen en hakt ook geen eigen nest bij elkaar. Is de enige trekvogel onder onze spechten en heeft een bescheiden snavel. Zeldzaam, dus wie een draaihals heeft gezien, telt mee onder de vogelaars.

Gierzwaluw

Zomerse verschijning die de vliegkunst als geen ander beheerst. Scheert vaak hoog aan de hemel op topsnelheid, kan in de lucht slapen én paren.

Nachtzwaluw

Mysterieuze nachtvoegel die op nachtvinders en andere insecten jaagt. Lastig te zien, maar zijn ratelende roep is in de avondschemering van verre te horen.

Boerenzwaluw

Behendige insectenvanger die van oudsher voorkomt op het boerenland. Broedt bij voorkeur in schuren waar hij makkelijk in en uit kan vliegen.

VOGELZOEKKAART

Boomvalk

Trekvogel die zomers te vinden is in halfopen landschappen. Jaagt zomers op libellen en andere grote insecten, maar ook op kleine vogels.

Kwartel

Kleine gedrongen vogel die in graslanden en akkers leeft, vooral in graanvelden. Zelden te zien, maar op zomeravonden kun je minutenlang hun kenmerkende geluid horen.

Kraanvogel

Een van de grootste vogels van ons land die je in de lucht herkent aan zijn gestrekte hals en poten. Bekend van hun dansrituelen in het voorjaar en hun trompetachtige geluid.

Hop

De ultieme droom voor veel vogelaars. Alleen al vanwege zijn prachtige hoofdtooi die hij rechtop kan zetten om soortgenoten te imponeren. Zeer zeldzame broedvogel.

Wespendief

Roofvogel van het bos die zich gespecialiseerd heeft in wespennesten. Met hun stevige poten graven ze wespennesten uit die in de grond zitten.

Goudhaan
Foto: Dirk van Doorn

VOGELTREK

VOGELS KIJKEN IN DE HERFST

De grote vogeltrek vindt plaats in de herfst. Vogels die alleen de zomer doorbrengen in Nederland, trekken dan massaal naar het zuiden en maken plaats voor vogels die juist wél graag hier verblijven.

De piek van de vogeltrek is in oktober. Vinken, spreeuwen, graspiepers, koperwieken, kolganzen, kieviten, kokmeeuwen, boerenzwaluwen, aalscholvers, veldleeuweriken, zanglijsters en nog veel meer soorten gaan dan op de vleugels. Met miljoenen tegelijk trekken ze naar het zuiden. Andere vogels vertrekken al eerder. Zo gaan bijvoorbeeld gierzwaluwen, grutto's, koekoeken en wulpen al in de zomer op trek, direct na het broedseizoen.

Op naar het zuiden

De vertrekkers zijn vooral insecteneters, die hun heil in het zuiden zoeken. In Nederland zijn er in de winter nauwelijks insecten te vinden. Grutto's maken elk jaar een 10.000 kilometer lange trektocht naar West-Afrika of iets dichterbij naar Zuidwest-Europa. Na de winter keren ze meestal eind februari weer terug in ons land. En zo zijn er nog talloze trekvogels die hun koude, voedselarme omgeving ieder half jaar verruilen voor een warmer en voedselrijker gebied. Van piepkleine goudhaantjes tot imposante kraanvogels.

Vertrekken of blijven

En dan zijn er ook nog de twijfelaars. Soorten die soms wel, soms niet vertrekken. Door klimaatverandering is daar ook verandering in gekomen. De ooievaar bijvoorbeeld. Vroeger een trekvogel bij uitstek, maar vanwege de zachte winters vliegen ze nu zomaar over de kerstmarkt. Zeker een derde van de populatie blijft tegenwoordig hier, zolang het niet vriest en er uit de bodem of elders nog genoeg voedsel te halen valt. Zo zijn er meer soorten die 's winters blijven hangen: de tjiftjaf, zwartkop, grote stern, bontbekplevier, lepelaar en kleine zilverreiger.

HOTSPOTS VOGELTREK

Sneeuwgorst
Foto: Monique van Kootwijk

Wil je het indrukwekkende natuurfenomeen met eigen ogen zien?
Dan kun je het beste naar open plekken gaan, vooral aan de kust.

Zanglijster
Foto: Wiel Arets

Kramsvogel
Foto: Rob Wijn

Marker Wadden, Flevoland

In het najaar is het echt spitsuur op Marker Wadden. Vogels vliegen af en aan. Terwijl de laatste blauwborst naar het warme zuiden vertrekt, komen de eerste vogels uit Scandinavië, zoals de koperwiek, zanglijster en kramsvogel juist aan op de eilanden. Sommige voor een korte stop van slechts één dag. Even bijtanken en weer door!

www.nm.nl/markewadden

Blauwborst
Foto: Jan Wolfs

Scholekster
Foto: Eckhard Boot

Vogelboulevard Texel, Noord-Holland

De langste vogelboulevard van Nederland. Een paradijs voor volgelspotters. Voor trekvogels is de Waddenzee een grote, gedekte tafel. Hier komen honderdduizenden trekvogels op kracht tijdens hun lange tocht. Bij hoogwater vluchten ze naar het eiland en strijken ze neer in de brakke plassen, die als een parelsnoer achter de Waddendijk liggen. Ontdek de Vogelboulevard op de fiets:

www.nm.nl/texel/fietsroute

Wulp
Foto: Aly de Jong

Noordse stern
Foto: Sierds Rienks

Lepelaar
Foto: Ilja Zonneveld

18
km

Trekvogelroute Schiermonnikoog (Friesland)

Trekvogels strijken in het najaar en in de winter graag neer op het Waddeneiland. Je ziet ze vanuit de vogelkijkhut bij de Westerplas en in de duinen en op het strand. Verrekijker mee! Bekijk de wandelroute:

www.nm.nl/trekvogelroute

Sneeuwgorse
Foto: Annelies Vriens

Kluut
Foto: Annelies Vriens

Duinen van Goeree, Zuid-Holland

In september en oktober is de vogeltrek in volle gang. Sommige soorten blijven de hele winter, zoals de wintertaling. Ook de strandleeuwerik en de sneeuwgorse zijn echte wintergasten. Andere gebruiken de Kwade Hoek als oplaadstation en trekken verder naar het zuiden. Buikje vol, doorvliegen maar! Bekijk de route:

www.nm.nl/duinen-van-goeree/wandelroute

VOGELZOEKKAART

Regenwulp

Gebruikt ons land alleen als oplaadstation tijdens de trek. Eet dan kleine zeediertjes die hij op het strand en wad vangt.

Kraanvogel

In grote groepen trekken ze over het oosten van Nederland. De tocht naar Spanje of Noord-Afrika doen ze in een ruk, zonder te stoppen.

Houtsnip

Om niet in het vizier te komen van roofvogels, vliegen ze tijdens de trek in het donker en laag over. Daarbij botsen ze weleens tegen een raam en vind jij ze in de tuin.

Keep

Deze vink uit Scandinavië komt vanaf oktober/november naar ons land. Je ziet hem dan in beukenlanen. Samen met 'onze' vinken grond zoekt hij op de grond naar beukennootjes.

Koperwiek

Nederland is voor de koperwiek een goed overwinteringsgebied.

De vogels eten vooral bessen van struiken die vanaf de herfst voorradig zijn.

VOGELZOEKKAART

Vink

Ook veel kleine vogels gaan op trek. De Nederlandse vinken blijven hier, maar die uit het noorden trekken langs ons land, op weg naar het zuiden.

Buizerd

Overwintelaars uit Scandinavië en Duitsland voegen zich in het najaar bij onze buizersds. Tijdens de trek maken ze gebruik van warme, opstijgende lucht.

Goudhaan

Vanuit toppen van naaldbomen speuren ze in groepjes naar insecten en spinnetjes. Vaker te horen dan te zien. Let op de hoge geluidjes.

Spreeuw

Als ze met een hele groep door de lucht zwenken, is dat een prachtig gezicht. Spreeuwen zijn hier het hele jaar en in de herfst komen er ook enorme aantallen spreeuwen uit het noorden bij.

Kolgans

In oktober komen de eerste aan om hier de hele winter te blijven. Ze doen zich tegoed aan het voedzame Hollandse gras.

Kramsvogel

Zwermen in grote groepen rond, vaak samen met koperwieken. Is het hier te koud, dan trekken ze nog verder naar het zuiden.

VOGELJAARKALENDER

JANUARI

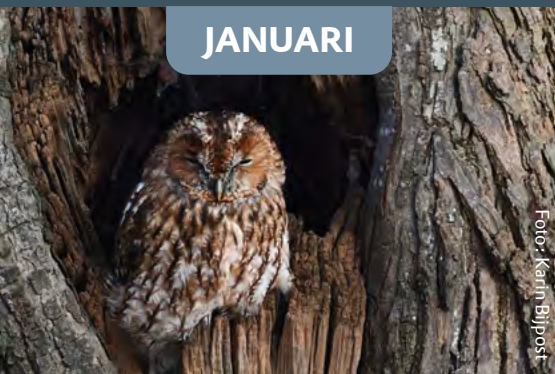

Foto: Karin Bijpost

- ★ De spookachtige lokroep van de bosuil klinkt door het bos:

oe-hoe-hoe-hoeee!

FEBRUARI

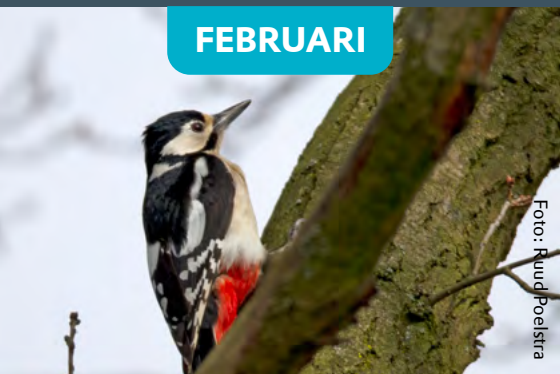

Foto: Roud Poelstra

- ★ Eerste roffels grote bonte specht.
- ★ Kraanvogels trekken in enorme groepen over.

MAART

Foto: Klaas van der Wal

- ★ Grutto's keren terug uit het zuiden.
- ★ Futen maken elkaar het hof met ingewikkelde baltsrituelen.
- ★ In parken en bossen hoor je de tjiftjaf zingen: tjif-tjaf, tjif-tjaf.

APRIL

- ★ Vanaf eind april vliegen er hoog in de lucht weer gierzwaluwen.
- ★ Zeearend krijgt de eerste jongen.

MEI

Foto: Eric Tilman

- ★ De melodieuze zang van de nachtegaal is van verre te horen.
- ★ Futen dragen hun jongen op de rug.
- ★ Kuikens van bosuilen wachten op een tak geduldig op hun ouders.

JUNI

Foto: Paul van Galen

- ★ Koekoeksvrouwtjes leggen hun eieren in nesten van andere vogels.
- ★ Jonge huiszwaluwen verlaten hun nest.

VOGELJAARKALENDER

JULI

- ★ Nachtzwaluwen laten in het donker hun geratel horen.

AUGUSTUS

Foto: R. Bos

- ★ De eerste vogels vertrekken al naar het zuiden, zoals de wulp.

SEPTEMBER

Foto: Karin van Rooijen

- ★ Beste tijd om ijsvogels te spotten.

OKTOBER

Foto: Gerhard Kornelis

- ★ Kramsvogels komen naar ons land en doen zich tegoed aan bessen.
- ★ Spreeuwenwolken: spreeuwen verzamelen zich en laten acrobatische vliegkunsten zien.

NOVEMBER

Foto: J. H. Rekers

- ★ In de winter is er een kans op hongerige pestvogels uit het noordoosten.
- ★ Ransuilen rusten bij elkaar in een roest.

DECEMBER

Foto: Bart Veerman

- ★ Kokmeeuw in winterkleed: geen zwarte kop, maar 'koptelefoons'.

VOGELAARS WELKOM BIJ NATUURMONUMENTEN!

Dit zijn onze vogelhotspots, de beste gebieden om vogels te spotten.
Vanuit een vogelkijkhut zie je vogels van dichtbij, zonder ze op te schrikken of te verstoren.

1. **Vogelboulevard Texel**
Een eindeloos uitzicht over de Waddenzee.
2. **Uitkijktoren De Onlanden**
Dichtbij de stad Groningen.
3. **Uitkijktoren De Zeven, Fochteloërveen**
Kraanvogels op het hoogveen.
4. **Marker Wadden**
Nieuwe eilandengroep in het Markermeer.
• Uitkijktoren Steltloper
• Vogelkijkhut Lepelaar
• Vogelkijkhut Duikeend
5. **Vogelobservatorium Tij**
360 graden-uitzicht over het Haringvliet.
6. **De Kiekoet, Sint-Pietersberg**
Loeren naar oehoes.

7. Schiermonnikoog	16. Nieuwkoopse Plassen
8. Skrok en Skrins	17. Tienhovense Plassen
9. Zwanenwater	18. Planken Wambuis
10. De Putten	19. Nationaal Park Veluwezoom
11. Uitkijktoren Wiedenkiek in Beulakerpolder en Uitkijktoren De Auken in De Wieden	20. Witte Veen
12. Vreugderijkerwaard	21. Korenburgerveen
13. Naardermeer	22. Kampina
14. Botshol	23. Ackerdijkse Plassen
15. Eemland	24. Tiengemetten
	25. Zuidkust van Schouwen
	26. Neeltje Jans

NEDERLAND VOGELLAND!

Waar vind je zoveel verschillende landschappen op zo'n klein oppervlakte als in Nederland? Rivieren stromen vanuit heel Europa via ons land naar de zee. Dit zorgt voor veel dynamiek en variatie in landschappen en dat maakt van Nederland een perfecte plek voor veel vogelsoorten. De Waddenzee en kust bieden voedsel en rust voor miljoenen trekvogels en wintergasten. Weidevogels vinden wormen en insecten in drassige weilanden. En in de hogere delen van Nederland leven weer hele andere soorten in het bos en op de heide. Zo heeft elke vogel zijn eigen stek.

Groene Jonker, Nieuwkoop
Foto: Jan Kriek

Of toch niet?

Veel vogelsoorten staan zwaar onder druk. Hun leefgebied wordt kleiner, drukker of biedt niet meer voldoende voedsel. Vooral op het boerenland zie je steeds minder weide- en akkervogels. De afgelopen 30 jaar is het aantal boerenlandvogels gehalveerd! Heggen, houtwallen en bosjes om in te schuilen, zijn verdwenen. In de bodem en in het gras is geen voedsel te vinden. Ook in de duinen en op de heide is het voor vogels steeds lastiger te overleven. Te veel stikstof, slechte waterkwaliteit, verdroging en klimaatverandering. De natuur krijgt harde klappen. Maar door de klimaatverandering komen er ook soorten bij in ons land, zoals de bijeneter. Ooievaars trekken niet meer weg in de winter. Met de bosvogels gaat het relatief goed. Bossen mogen weer 'natuurlijker' zijn met open plekken, inheemse soorten, oude bomen en dood hout.

Bron: SOVON

Dit doet Natuurmonumenten

Als vereniging zetten wij alles op alles om de biodiversiteit in ons land te versterken. Meer insecten, meer wilde bloemen, meer bomen, meer vogels en meer zoogdieren. Oftewel, meer natuur in Nederland. In natuurgebieden en daarbuiten.

- We helpen vogels door hun leefgebieden te beschermen, zodat ze er voldoende voedsel, schuilplekken en nestgelegenheid hebben.
- Samen met honderden vrijwilligers houden we de vogelstand bij door het tellen van broedvogels, slaapplekken en watervogels.
- We bewaken de rust in het broedseizoen en helpen vogels met ijsvogelwanden, uilenkasten, nestvlotjes en broedeilanden.
- We vergroten onze gebieden en leggen nieuwe vogelgebieden aan, zoals Marker Wadden.
- We werken samen met burens en boeren om de biodiversiteit te verhogen buiten natuurgebieden.

Marker Wadden
Foto: Boskalis

VOGELS SPOTTEN IN JE TUIN

Begin eenvoudig, in je eigen tuin. Kijk eens welke vogels je ziet rondvliegen. Het aantal soorten is vaak overzichtelijk, zo dicht bij huis. Ook een park in de buurt is een goede plek om je eerste vogels te spotten.

Merel
Foto: Dian Mary Stofmeel

ZO KRIJG JE MEER VOGELS IN JE TUIN

1. Hang een nestkast op

In de natuur broeden vogels in een holte of spleet in een oude boom. Een vogelhuisje is een goed alternatief voor de tuin. In ons land broeden maar liefst 60 soorten vogels in een nestkast.

Pimpelmees
Foto: Jan Kriek

Grote bonte specht
Foto: Annemarie Peperkamp

2. Vogels voeren

In de winter moeten vogels zich warm houden, dan hebben ze vooral vetten, noten en zaden nodig. In de lente zijn er al wel wat insecten, maar die kruipen vaak nog ver weg als het koud is of regent. En dat terwijl vogels juist nu een topprestaties neerzetten: nesten bouwen, eieren leggen en de jongen voeren. Vogels hebben in de lente vooral behoefte aan eiwitten (tip: gedroogde insecten), aan kalk (tip: vergruisde eierschalen) en aan energierijk voedsel (tip: rozijnen).

3. Plant een boom, heg of struik

Een boom of struik betekent meer voedsel voor vogels, meer ruimte om nesten te bouwen en een plek om in te schuilen. Soorten met bessen waar vogels van zullen smullen in het najaar zijn de Gelderse roos, vlier, wilde lijsterbes, Amerikaans krentenboompje, klimop en vuurdoorn. November tot maart is de beste periode om een boom of struik te planten of op een nieuwe plek te zetten. Deze hebben dan minder energie nodig voor groei en bloei.

Pestvogel
Foto: Klaas van der Wal

Koolmees
Foto: Thea Bezemer

4. Zorg voor tuin vol insecten

Zeker in de broedtijd hebben vogels heel veel voedsel nodig. Voor zichzelf en voor hun jongen. Jonge vogels eten enorme aantallen insecten, want om te groeien hebben ze veel eiwitten nodig. Die vinden ze natuurlijk het liefst in de directe omgeving van hun nest. Hele eindjes vliegen kost kleine tuinvogels veel te veel tijd en energie. Vogels maak je dan ook blij met een tuin die zo natuurlijk mogelijk ingericht is, vol met insecten (rupsen), wormen en zaden.

5. Maak een rommelhoekje

Winterkoning
Foto: Roberto

Van netjes houdt de natuur niet zo. In een keurig aangeharkte tuin is weinig te vinden. Laat afgevalen bladeren en takken gewoon in je tuin liggen. Insecten en ander klein grut kruipen er graag in weg. En dat zijn allemaal lekkere hapjes voor de vogels in je tuin. Je kunt ook takjes losjes bij elkaar binden en onder een afdakje hangen. Een mooie broedplek voor een winterkoninkje.

Maak van je tuin een vogelparadijs met de tips van boswachter Mathiska Lont. Vraag de gratis gids aan met bouwtekening van een vogelhuis, recepten voor vogelvoer en leer meer over tuinvogels. Vraag de tuinvogelgids aan:

www.nm.nl/tuinvogelpakket

VOGELZOEKKAART

Koolmees

Koolmezen stemmen het broedseizoen het liefst af op de hoeveelheid rupsen en leggen hun eerste ei zodra er veel rupsen zijn.

Spreeuw

Van dichtbij zie je dat een spreeuw niet egaal zwart is, maar een paarse en groene weerschijn heeft.

Huiszwaluw

De huiszwaluw eet enorme aantallen muggen. Help ze aan een nestplek door een speciale zwaluwkast onder je dakrand te hangen.

Merel

Je ziet ze vaak op het gazon hippen, op zoek naar regenwormen. Merels eten echt van alles: vruchten, zaden, bessen, insecten, spinnen, pissebedden, slakken en oorwurmen. Al in februari hoor je de eerste mannetjes zingen in je tuin.

Roodborst

Roodborsten zijn nogal vechtlustig en verdedigen hun territorium fanatiek, soms zelfs op leven en dood.

VOGELZOEKKAART

Heggenmus

Leeft verborgen tussen struiken en planten in tuinen, parken en bossen. Zie je vaak op de grond rondscharrelen op zoek naar kleine insecten en spinnen.

Winterkoning

Een onopvallend, bruinig vogeltje dat je goed kunt herkennen aan zijn opgewipte staart. Bovendien brengt de winterkoning zijn zang luidkeels ten gehore.

Vink

Dat de vink een zadeneter is, zie je aan zijn stevige snavel. Je ziet ze in je tuin vaak onder de voedertafel scharrelen, waar ze zaadjes oppikken die andere vogels hebben laten vallen.

Huismus

Nestelt in een groepje, liefst in een heg. Daar kunnen ze schuilen en aan beide kanten uitvliegen om voedsel te zoeken in je tuin.

Pimpelmees

Ook voor pimpelmezen vormen rupsen vaak de bulk van het voedsel voor hun jongen. Handig, want hiermee voorkomen ze dat jij een rupsenplaag in je tuin krijgt.

Foto: Roelof Bos

Vogeluitrusting

Beginner of gevorderd, een beetje vogelaar gaat niet zonder verrekijker of telescoop op pad. Verrekijkers die acht keer vergroten, volstaan voor veel vogelaars. Tien keer vergroten kan ook, maar zo'n kijker is iets lastiger stil te houden. Telescopen op een statief geven in de regel het beste beeld, maar dat is wel een gesleep. Het is vaak een persoonlijke voorkeur en de vraag is ook hoeveel je voor je kijkplezier over hebt. Verder hoort bij de standaarduitrusting van de vogelaar natuurlijk ook een vogelgids. Kijk voor inspiratie in onze webshop, met speciale korting voor leden van Natuurmonumenten: www.natuurmonumentenshop.nl

Vogelapps

Voor het herkennen van vogelgeluiden is **BirdNET** een handige app. Je neemt het geluid op en je krijgt de naam van de vogel.

TijlpOMatic is ook een goede app om vogelzang te identificeren.

Deze app is niet gratis, maar vereist geen internetverbinding.

ObsIdentify is een handige app voor het herkennen van soorten als je een foto kunt maken. Niet alleen vogels, maar ook andere dieren en planten.

Gedrag

Een echte vogelaar verstoort natuurlijk geen vogels. Bespied ze op afstand en gedraag je als gast in de leefomgeving van vogels en andere dieren. Verstoring kost vogels veel energie, die ze hard nodig hebben om voedsel te zoeken, op kracht te komen, te nestelen of weg te trekken. Blijf verder op de paden, respecteer het broedseizoen (van 15 maart t/m 15 juli) en laat dode vogels in verband met de vogelgriep liggen.

Appelvink
Foto: Wiel Arets

Knobbelzwaan
Foto: Stefan Claessens

Varen naar vogeleilanden

De vogeleilanden Tiengemeten in het Haringvliet en Marker Wadden in het Markermeer hebben hun eigen veerdienst. Kijk hier voor vertrektijden en reserveren:

Tiengemeten www.nm.nl/pont

Marker Wadden www.nm.nl/veerboot

Aalscholver
Foto: Luc Hoogenstein

Routes

Vogels kijken kun je op vrijwel alle routes van Natuurmonumenten. Bekijk hier het route-overzicht:

nm.nl/routes

Vogelexcursies

Voor vogelliefhebbers organiseert Natuurmonumenten het hele jaar door excursies. In het voorjaar en de zomer zijn er vaarexcursies op het Naardermeer (Noord-Holland), de Nieuwkoopse Plassen (Zuid-Holland), het Vogeleiland (Flevoland) en Nationaal Park Weerribben-Wieden (Overijssel). Dit zijn gebieden met broedkolonies van onder andere de aalscholver en purperreiger. In de herfst en winter zijn er excursies met aandacht voor bosuilen, trekvogels en wintergasten.

Bekijk de agenda voor het overzicht:

www.nm.nl/vogelexcursies

WORD LID

Help de Nederlandse vogels te beschermen!

Oehoe
Foto: Ronald Blinderman

Wil je meer doen om de natuur te beschermen?

Natuurmonumenten is de vereniging voor natuurliefhebbers. Wij zetten alles op alles om natuurgebieden, waardevolle landschappen en cultureel erfgoed te beschermen en waar nodig te versterken. Om de natuur de ruimte te geven om te groeien. Zodat wij ook in de toekomst van de natuur kunnen blijven genieten. Dus word nu lid vanaf €3,25 per maand en bescherm de natuur. **Ga naar www.nm.nl/word-lid**

Natuurmonumenten

